

Л. І. Михайлова, д.е.н., професор, Сумський національний аграрний університет

Т. С. Бобирєва, науковий співробітник, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджено останні тенденції розвитку світового ринку м'яса. Проаналізовано динаміку світових цін на яловичину, свинину та м'ясо птиці. Висвітлено прогнози цін на найближчий період. Визначено місце України на світовому ринку м'яса.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Роль зовнішньоекономічних відносин в розвитку окремих галузей вітчизняного агропродовольчого виробництва постійно зростає, адже тенденція до інтеграції країни в міжнародний економічний простір поглиблюється. Процеси виробництва та міжнародної торгівлі тісно взаємопов'язані між собою. Велике значення для нашої держави має розвиток зовнішньоекономічних зв'язків та участь у світовій торгівлі.

Сьогодні для вітчизняного м'ясопродуктового підкомплексу актуальними є такі проблеми: розвиток власного м'ясного виробництва, яке вже протягом тривалого часу не в змозі задовольнити потреби вітчизняного ринку, що призводить до напливу низькоякісного та дешевого імпортного м'яса; розширення ринків збуту продукції, яка виробляється, у тому числі вихід на висококонкурентні європейські ринки, а також підвищення її конкурентоспроможності.

Світові тенденції розвитку ринку м'яса та м'ясопродуктів здійснюють вагомий вплив на стан вітчизняного виробництва, а також зумовлюють перспективи розширення експортної діяльності українських виробників. У зв'язку з цим особливою значення набуває вивчення сучасного стану

світового ринку м'яса та прогнозування його подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню стану ринку м'яса та м'ясної продукції присвячено наукові праці О.А. Галича, А.В. Гримак, І.Ф. Кирилюка, М.В. Місюка, В.А. Туржанського, О.В. Шолудько та інших вчених-економістів. При цьому багато науковців приділяли увагу впливу світових ринків на показники вітчизняного виробництва м'яса. Проте, світовий ринок даного виду продукції знаходиться в стадії постійного розвитку, а тому потребує проведення подальших досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження сучасного стану світового ринку м'яса; визначення місця України у світовому виробництві та торгівлі м'ясом та м'ясопродуктами; аналіз динаміки цін на яловичину, свинину та м'ясо птиці, висвітлення прогнозів на найближчий період.

Виклад основного матеріалу. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй (ФАО), споживання та виробництво м'яса у світі в останні роки характеризується такими показниками (Табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка основних показників розвитку світового ринку м'яса у 2009-2011 роках *

Показники	2009	2010	2011	В середньому за 2009-2011 рр.,	Відхилення 2011 року від 2009 року
	млн. т			% у загальному обсязі	%
Виробництво					
Всього	283,6	290,8	294,7	100,0	3,9
М'ясо ВРХ	65,0	65,0	64,6	22,4	-0,6
М'ясо птиці	93,6	98,1	101,1	33,7	8,0
Свинина	106,3	109,2	110,2	37,4	3,7
Баранина	12,9	13,0	13,0	4,5	0,8
Торгівля					
Всього	25,2	26,5	27,4	100,0	8,7
М'ясо ВРХ	7,2	7,6	7,6	28,3	5,6
М'ясо птиці	11,1	11,6	12,1	44,0	9,0
Свинина	5,8	6,1	6,6	23,4	13,8
Баранина	0,9	0,8	0,8	3,1	-11,1
Споживання в розрахунку на одну особу, кг/рік					
Світ	41,4	42,0	42,1	-	1,7
Розвинуті країни	78,4	78,6	78,3	-	-0,1
Країни, які розвиваються	31,1	31,9	32,2	-	3,5

*за даними джерела [1]

Як видно з таблиці, найбільшу частку в загальному обсязі світового виробництва м'яса у середньому за 2009-2011 рр. склало виробництво свинини – 37,4%. Показники питомої ваги виробництва м'яса птиці та ВРХ склали 33,7% та 22,4% відповідно. Показники обсягів торгівлі м'ясом різних видів свідчать про дещо іншу ситуацію: най-

більшу питому вагу складає торгівля м'ясом птиці (44,0%) та ВРХ (28,3%); на торгівлю свининою припадає відносно менша питома вага (23,4%), тобто використовується вона більшою мірою для внутрішнього споживання.

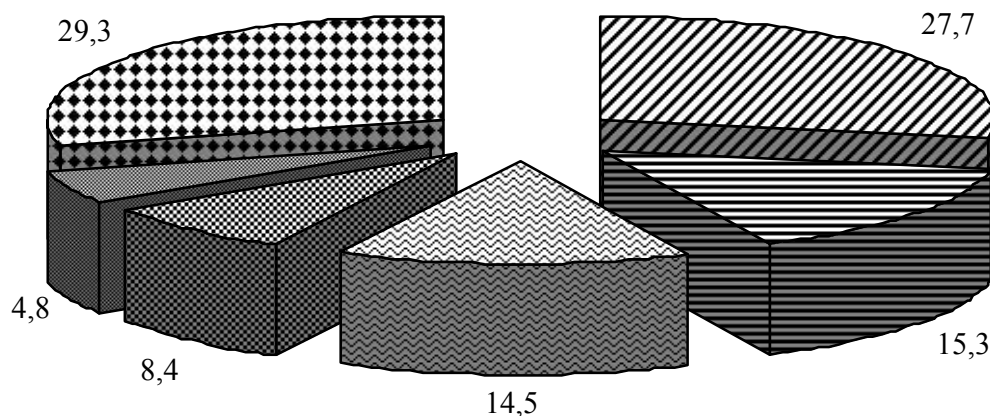
У 2011 році порівняно з 2009 роком відзначається незначне зростання практично по всіх

вищезазначених показниках. Так, світове виробництво м'яса усіх видів у фізичному виразі за цей період зросло на 3,9%, у тому числі м'яса птиці – на 8%, свинини – на 3,7%, баранини – на 0,8%. Виробництво яловичини скоротилось на 0,6%. Зростання обсягів світової торгівлі м'ясом усіх видів склало 8,7%, у тому числі м'яса птиці – 9,0%, свинини – 13,8%, м'яса ВРХ – 5,6%. Обсяги торгівлі бараниною скоротились на 11,1%.

Світове споживання м'яса на душу населення у 2011 р. склало 42,1 кг на рік, або на 1,7%

вище, ніж у 2009 році. При цьому рівень споживання у країнах, які розвиваються, зріс на 3,5%, а у розвинутих країнах – скоротився на 0,1%.

Найбільшими світовими виробниками м'яса є Китай (27,7%), країни Європейського Союзу (15,3%), США (14,5%) та Бразилія (8,4%) (рис. 1.1). В цілому питома вага країн, які розвиваються, у світовому виробництві м'яса переважає та складає 59,8% (Рис. 1).

■ Китай ■ ЄС ■ США ■ Бразилія ■ Африка ■ Інші країни світу

Рис. 1. Питома вага окремих країн у світовому виробництві м'яса у 2010 р.*

*за даними джерела [1]

Варто зазначити, що країни, які є основними світовими виробниками м'яса, займають найбільшу питому вагу у його світовому експорті. Так, частка США складає 25,1%, Бразилії – 22,9%, країн Європейського Союзу – 12,5%.

Найбільші обсяги імпорту здійснюють Китай (12,9%), Японія (11,3%), Росія (9,2%), країни ЄС (6,2%) та США (6,1%) (Табл. 2). Найбільший виробник яловичини у світі – США (18,5% у світовому виробництві), Бразилія (14,4%), Європейський Союз (12,2%), Китай (8,6%), Індія (4,1%), Аргентина (4,0%). Найбільші обсяги експорту здійснюють Бразилія (19,7%), Австралія (16,6%), США (14,3%) та Індія (9,5%), імпорту – США (13,7%), Росія (11,3%), Японія (10,0%), Європейський Союз (6,1%).

Основна частка світового виробництва свинини припадає на Китай (47,6%), Європейський Союз (20,6%) та США (9,3%). Найбільшими світовими експортерами свинини є США (29,1%), Європейський Союз (28,5%), Канада (17,1%) та Бразилія (10,3%), імпортерами – Японія (19,8%), Китай (14,5%), Росія (13,9%) та Мексика (9,7%).

Щодо виробництва м'яса птиці, тут безумовними лідерами є США та Китай, питома вага яких складає 20,0% та 17,9% відповідно. За обсягами експорту лідирують Бразилія та США (питома вага цих двох країн у світовому експорті складає 33,6% та 32,1% відповідно), а також ЄС (9,6%) та Китай (9,3%). Основні імпортери м'яса птиці – Китай (16,7%), Японія (8,4%) країни ЄС (7,0%) та Росія (5,9%).

Питома вага окремих країн у світовій торгівлі м'ясом усіх видів у 2010 році, %*

Країни світу	Імпорт	Експорт
Азія	49,4	14,0
у тому числі:		
<i>Китай</i>	12,9	6,5
<i>Японія</i>	11,3	0,1
Африка	8,1	0,7
Центральна Америка	9,8	1,5
Південна Америка	3,5	28,8
у тому числі:		
<i>Бразилія</i>	0,1	22,9
Північна Америка	8,7	31,7
у тому числі:		
<i>США</i>	6,1	25,1
Європа	18,9	13,9
у тому числі:		
<i>ЄС</i>	6,2	12,5
<i>Росія</i>	9,2	0,1
Океанія	1,5	9,5
Світ	100,0	100,0
Країни, які розвиваються	56,4	44,7
Розвинені країни	43,6	55,3

*за даними джерела [1]

Частка України у світовому виробництві м'яса у 2010 році склала 1,0%, переробці – 1,1%, експорту – 0,2%, імпорту – 1,8% (Табл. 3).

Таблиця 3

Питома вага України у світових обсягах виробництва, переробки та торгівлі м'ясною продукцією у 2010 році*

Показник	Питома вага України, %
Виробництво	0,8
Переробка	0,8
Експорт	0,1
Імпорт	1,2

*за даними джерела [1]

Виробництво. За розрахунками спеціалістів ФАО, виробництво м'яса усіх видів у 2011 р. порівняно з 2010 р. зросло на 1,3%, у т.ч. м'яса птиці – на 3,1%, свинини – на 0,9%. Виробництво яловичини скоротилося на 1%. Найбільші темпи зростання виробництва відмічалися в Бразилії та Китаї, сукупна частка яких у світовому обсязі складає 36%. Чинниками, які зумовлюють уповільнення виробництва у галузях свинарства та м'ясного птахівництва й падіння обсягів виробництва яловичини і телятини, є зростання виробничих витрат та погіршення епізоотичної ситуації у ряді країн світу. В Європейському Союзі у зв'язку зі скороченням державної підтримки галузі тваринництва найближчим часом очікується падіння обсягів виробництва та зменшення рівня рентабельності, особливо в галузі свинарства. Впровадження нових вимог до утримання тварин та підвищення цін на корми спонукають товарні ферми скорочувати поголів'я стада свиней. Натомість, у галузі птахівництва в країнах ЄС спостерігається зростання обсягів виробництва, що зумовлено ціновою підтримкою виробників. Нарощує виробництво м'яса птиці і Росія (на 9% у 2011 році порівняно з 2010 роком) завдяки обмеженню імпорту та державній політиці, спрямованій на зниження витрат на корми. Аналогічні інструменти державного регулювання застосовуються в Казахстані та Україні, що сприяє нарощу-

ванню виробництва та інвестицій у галузь птахівництва.

Імпорт. Незважаючи на введення торгових бар'єрів, відмічається зростання попиту на імпортне м'ясо з боку азійських країн та Росії. У 2011 році порівняно з 2010 роком світовий імпорт м'яса усіх видів зріс на 3,2%, у т.ч. яловичини – на 3,1%, свинини – на 5,0%, м'яса птиці – на 2,7%. Імпорт яловичини до країн Європейського Союзу зріс на 3,2%, Росії – на 2,8%. Відбулося значне скорочення імпорту свинини до країн ЄС – на 40,6% у 2011 році порівняно з 2010 роком. Чинником, що стримує останнім часом розвиток торгівлі м'ясом птиці, є введення торговельних обмежувальних заходів рядом країн та нарощування суперечок з цього приводу. Так, Російська Федерація, один з найбільших світових імпортерів м'яса птиці, скоротила його закупівлі на 29% у 2011 році порівняно з 2010 роком. Імпортні поставки до України, за попередньою інформацією, скоротилися у 3,5 рази.

Експорт. Зростання світового експорту м'яса у 2011 році порівняно з 2010 роком склало 3,6%, у т.ч. яловичини – 0,9%, свинини – 7,9%, м'яса птиці – 3,7%. Швидкими темпами нарощують обсяги експорту яловичини США (на 19% за останній рік). Це зумовлено сприятливими для даної країни умовами на валютному ринку та відновленням поставок до країн, які раніше обмежи-

ли доступ для імпортного м'яса зі США у зв'язку зі спалахом губчастої енцефалопатії великої рога-тої худоби. Якщо ситуація розвиватиметься так і надалі, США перетворяться на другого після Бразилії світового експортера м'яса ВРХ (протягом ряду останніх років друге місце належало Австралії). Натомість, експортні поставки яловичини з Південної Америки та Канади скорочуються, зокрема скорочення експорту з Бразилії у 2011 році порівняно з попереднім роком склало 10%. Значне зростання обсягів експорту свинини відмічається зі США та країн ЄС (на 17% та 7,3% відпо-

відно). Даному факту сприяє послаблення конкуренції на ринку Росії, яка обмежила доступ на власний ринок бразильського м'яса у зв'язку з невідповідністю його ветеринарним вимогам. Європейський Союз укріплює свої позиції нетто-експортера на світовому ринку м'яса птиці, збільшуючи обсяги експортних поставок на 11,6%, що пояснюється зростанням попиту з боку Китаю та Саудівської Аравії.

У графічному вигляді темпи зростання світових обсягів виробництва та торгівлі м'ясом окремих видів представлено на рис. 2.

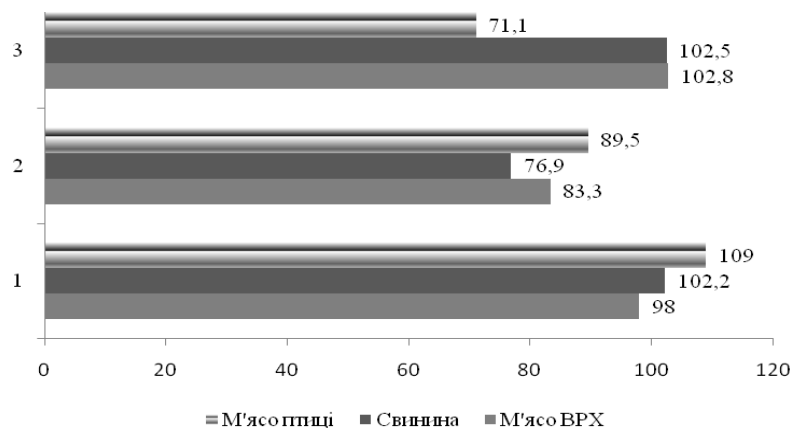

Рис. 2. Темпи зростання світових виробництва та торгівлі м'ясом окремих видів у 2010-2011 роках*

*за даними джерела [1]

Світові ціни на м'ясо залишаються незмінно високими. У квітні 2011 року індекси цін на м'ясо перевищили базисний рівень 2002-2004 років у 1,8 разів. Це найвище підвищення середньоміся-

чної ціни на м'ясо, зареєстроване за останні 20 років. У наступні місяці ситуація дещо покращилася, та у жовтні 2011 року індекс цін перевищив рівень 2002-2004 років на 77% (Рис. 3).

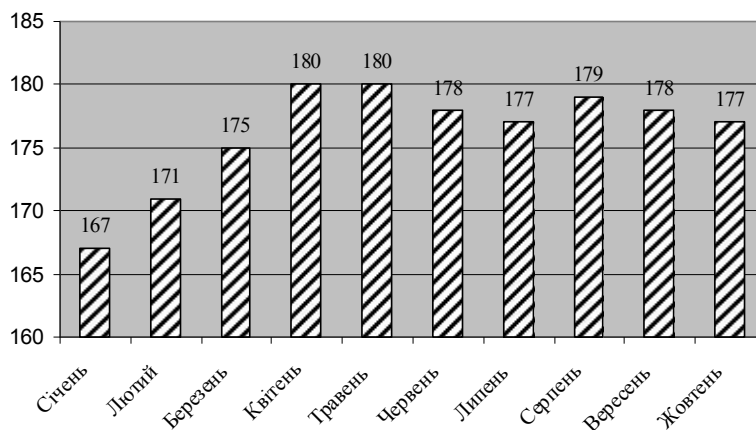

Рис. 3. Динаміка індексів світових цін на м'ясо у 2011 році*

*за даними джерела [1]

Проте, незважаючи на незначну стабілізацію ситуації, ціни на м'ясо у жовтні 2011 року перевищили рівень цін, зафіксованих у жовтні попереднього року, на 12%. Чинниками, що зумовили зростання цін, були несприятливі погодні умови, підвищення витрат на корми та відновлення стада тварин, а також погіршення епізоотичної ситуації у ряді країн світу. Крім цього, на підвищення ціни вплинуло зростання попиту на імпортне м'ясо, особливо з боку країн Азії та Російської

Федерації.

Найвищу світову ціну на м'ясо ВРХ за період серпень 2010 р. – серпень 2011 р. було зафіксовано у серпні 2010 р., коли вона склала 4653 дол. США за тону, та березні 2011 р. (4594 дол. США/т). На ринку м'яса ВРХ найближчим часом очікується й подальше підвищення цін у зв'язку зі скороченням поголів'я в основних країнах-виробниках. Ціни на свинину коливалися у цей період від 2397 дол./т у грудні 2010 р. до

2717 дол./т у червні 2011 р. Світові ціни на м'ясо птиці досягли свого піку у квітні 2011 р. та склали 1182 дол./т (Рис. 4).

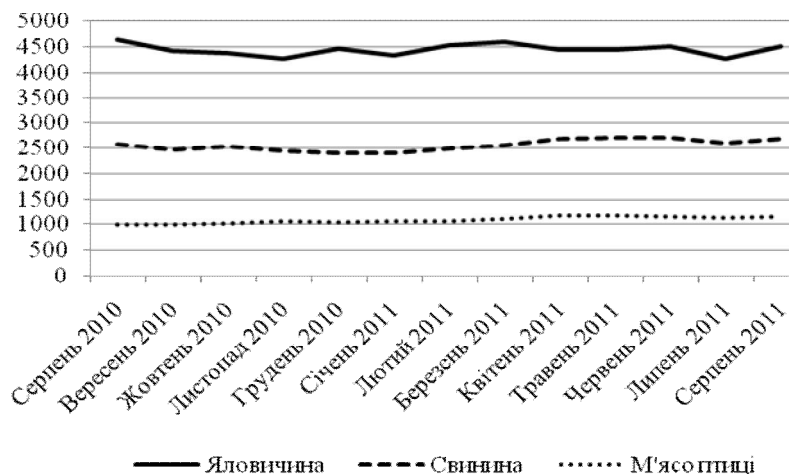

Рис. 4. Динаміка світових цін на окремі види м'яса у серпні 2010 р. – серпні 2011 р.*

*за даними джерела [1]

Висновки. Достатньо різкої зміни кон'юнктури світового ринку м'яса в останні роки не відбувалося. Незважаючи на ряд спалахів хвороб тварин, швидке зростання цін на сировину, енергоносії та корми, ця галузь розвивалася досить стабільно в умовах зростання світового споживання. Хоча вже з початку 2009 року у зв'язку зі світовими економічними проблемами виробничі відносини, що склалися на ринку м'яса, почали переживати період кризи вже не лише в

сегменті міжнародної торгівлі, але і у внутрішніх взаємовідносинах переробних підприємств з галуззю тваринництва. Що стосується світових цін на м'ясо, до 2018 року передбачається поступове їх підвищення. При цьому підвищення котирувань на свинину та яловичину підвищаться приблизно на 30% порівняно з періодом 1999-2007 рр. Ціни на м'ясо птиці, за оцінками експертів, внаслідок підвищення попиту зростуть ще більше.

Список використаної літератури:

1. fao.org.ua
2. www.apk-inform.com.
3. Баяр А. Наслідки вступу до СОТ для української економіки: оцінка цінової конкурентоспроможності / А. Баяр, І. Кобута, Є. Шкарабан та ін. – К., 2007.- 39 с.
4. Євчук Л.А. Конкурентоспроможність аграрного виробництва через призму конкурентоспроможності аграрної продукції / Л.А. Євчук // Вісник ХНАУ «Вісник ХНАУ» Сер. «Економіка і природокористування». – 2006. - №8. – с. 110-114

В статтє исследованы последние тенденции развития мирового рынка мяса. Проанализирована динамика цен на говядину, свинину и мясо птицы. Освещены прогнозы цен на ближайший период. Определено место Украины на мировом ранке мяса.

The article is devoted to research of the recent trends in the global meat market. Price dynamics of the bovine meat, pork and poultry is analyzed. Price forecasts for the next period are covered. The place of Ukraine in the global meat market is defined.

Рецензент: д.е.н., професор Мішенін Є.В.
Дата надходження до редакції: 16.03.2012 р.

УДК: 658+334.7

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ

Н. І. Строченко, к.е.н, доцент, Сумський національний аграрний університет

В статті розглядаються проблемні питання та позитивні наслідки впливу глобалізаційних процесів на економіку України та на агропромисловий комплекс, а також вирішення проблем пов'язаних з її участю в цих процесах.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сьогодні глобальні трансформації відбуваються в політичній, економічній, науково-

технічній сферах життя суспільства. На початку XXI століття світове господарство все більше перетворюється в єдине ціле, в якому постійно фо-